

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»**

ТЮН ВАСИЛЬ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК [342.97:502.35](477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ НАГЛЯДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ
У СФЕРІ ОХОРОНИ ПРИРОДИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор
Бортник Надія Петрівна,
Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська
політехніка”,
завідувач кафедри адміністративного та
інформаційного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Заросило Володимир Олексійович,
Інститут права ім. Володимира Великого
Міжрегіональної академії управління персоналом,
завідувач кафедри управління безпекою,
правоохоронної та антикорупційної діяльності

кандидат юридичних наук,
Степаненко Віктор Вікторович,
Цюрупинський РВУ МВС України в Херсонській
області, начальник штабу

Захист відбудеться “31” травня 2016 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.052.19 у Національному університеті “Львівська політехніка” (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1-3, ауд. 301 XIX навчального корпусу)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету “Львівська політехніка” (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий “ 27 ” квітня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

_____

Н.П. Бортник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. 3-поміж різноманітних сучасних проблем людства чільне місце посідає проблема охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки. Від результатів її вирішення залежить майбутнє світової спільноти, її наступних поколінь.

На жаль, і в Україні існують складні екологічні проблеми. Екологічна ситуація демонструє тенденцію до погіршення. Тому є підстави стверджувати, що проблема взаємодії людини й природи стала останнім часом однією з найбільш обговорюваних і викликає подальшу особливу актуальність та зацікавленість серед вітчизняних учених.

На сучасному етапі розвитку Україна ратифікувавши Угоду про асоціацію з Європейським союзом, визначилася щодо стратегічних шляхів економічного та політико-правового розвитку аж до повного членства в ЄС. Наступні радикальні реформи та позитивні результати від їхнього впровадження мають особливе значення для успішного розв'язання проблеми охорони навколишнього природного середовища, в рамках якої тісно переплетені державні, національні, регіональні та глобальні аспекти.

Необхідність проведення дисертаційного дослідження зумовлена також низкою інших підстав. Серед них такі: по-перше, відсутність комплексних досліджень, що торкаються адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи; по-друге, низький рівень аналізу чинної нормативно-правової бази щодо наглядової діяльності правоохоронних органів за дотриманням природоохоронного законодавства; по-третє, практична відсутність передумов для забезпечення реалізації конституційного права громадян України на безпечне для життя і здоров'я довкілля (ст. 50 Конституції України); по-четверте, невирішеність проблеми підвищення ефективності наглядової діяльності правоохоронних органів в галузі охорони природи; по-п'яте, удосконалення природоохоронного законодавства, яке регулює дані правовідносини.

Значущість наукового дослідження питань наглядової діяльності у сфері охорони природи підтверджується численними працями В. Б. Авер'янова, В. І. Бабенка, Д. М. Бахраха, В. Є. Борейка, Н. П. Бортник, В. Л. Бредіхіної, М. Т. Гаврильців, О. В. Головкина, С. Г. Грицкевича, Є. В. Додіна, В. Ф. Захарова, В. І. Книша, І. А. Куян, О. Я. Лазора, Я. І. Лазаренка, К. Ю. Мельника, Р. В. Миронюка, О. І. Остапенка, М. В. Руденка, К. А. Рябець, С. В. Таранушича, Я. М. Толочко, О. А. Улютіної, О. М. Хіміч, С. В. Шарапової, В. В. Шемчука, Х. П. Ярмакі та інших. Їхні наукові здобутки становлять вагоме теоретичне підґрунтя для нашої дисертації.

Разом з тим, необхідно зазначити, що у вітчизняній юридичній літературі питання адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи в Україні висвітлено недостатньо. В існуючих наукових працях ці питання досліджувалися фрагментарно або в межах ширшої правової проблематики, або в комплексі із різноманітними аспектами інших правових явищ. Більше того, в правовому регулюванні наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи накопичилося чимало застарілих, невирішених проблем, які суттєво впливають на виконання покладених на ці органи завдань та функцій, а в деяких випадках призводять до порушення прав, свобод та законних інтересів учасників адміністративних правовідносин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження виконано відповідно до Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» (прийнятої Законом України від 21.09.2002 р.), Основних напрямів державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затверджених постановою Верховної Ради України від 05.03.1998 р.,

Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17.10.2007 р., планів наукових досліджень МВС України (Переліку пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ на період 2015–2019 рр., затвердженого наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275), а також у контексті наукового дослідження Львівського державного університету внутрішніх справ за напрямами «Проблеми реформування правової системи України» (державний реєстраційний номер 0112U007492).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу чинного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів, узагальнення практики їх реалізації визначити сутність та особливості адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи в Україні, надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання відносин у зазначеній сфері.

Для досягнення вказаної мети в дисертації поставлено такі *завдання*:

- встановити історичні та теоретичні умови здійснення нагляду державних органів у сфері охорони природи;
- розглянути основні поняття та сутнісні характеристики нагляду у сфері охорони природи;
- висвітлити завдання та функції правоохоронних органів щодо нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства в сучасних умовах;
- дослідити компетенцію та повноваження правоохоронних органів, уповноважених здійснювати наглядові функції у сфері екології та механізм їх впливу на процеси дотримання природоохоронного законодавства України;
- проаналізувати практику застосування природоохоронного законодавства як засобу підвищення ефективності управління у сфері реалізації екологічної політики;
- запропонувати рекомендації щодо удосконалення правового регулювання організаційно-правової діяльності правоохоронних органів, що здійснюють наглядові функції у сфері охорони природи в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що склалися у процесі здійснення наглядової діяльності правоохоронними органами у сфері охорони природи в Україні.

Предмет дослідження становлять адміністративно-правові засади наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи.

Методи дослідження. Відповідно до мети та завдань дослідження в дисертації використано систему методів наукового пізнання. З-поміж них і загальнонаукові, і спеціальні методи наукового пізнання об'єктів дійсності. До перших відносимо діалектичний, порівняльний, аналізу та синтезу, системний, логіко-семантичний (філологічний), соціологічний та спеціальні методи – формально-юридичний, історико-правовий, компаративістський (метод порівняльного аналізу), функціонально-правовий.

Головним у цій системі виступає загальнонауковий діалектичний метод, що сприяє розгляду і дослідженню проблеми в єдності її соціального змісту та юридичної форми і здійсненню системного аналізу адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи в Україні.

За допомогою логіко-семантичного методу було поглиблено вивчено понятійний апарат, визначено загальні засади формування та реалізації системи державного контролю і нагляду правоохоронних органів за дотриманням природоохоронного законодавства.

Метод аналізу використано, зокрема при характеристиці кожного правоохоронного органу, уповноваженого здійснювати нагляд у сфері охорони природи (1.4., 2.1., 2.2., 2.3.). Окрім того, даний метод використовувався при дослідженні особливостей природних об'єктів, які потрапляють під нагляд

правоохоронних органів (2.3.).

За допомогою методу синтезу встановлено, що діяльність щодо охорони природи у межах своєї компетенції здійснюють правоохоронні органи та органи виконавчої влади, які залежно від виконуваних ними завдань можна поділити на загальні, спеціальні та інші органи забезпечення природоохоронної функції держави (2.1.).

Системно-структурний та порівняльно-правовий методи дозволили дослідити адміністративно-правові засади здійснення нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства, питання адміністративно-юрисдикційної діяльності у природоохоронній сфері, інформаційно-аналітичного забезпечення і планування. Крім того, взаємодію органів державної влади України, зокрема правоохоронних органів, до компетенції яких входять питання здійснення наглядових функцій у сфері охорони природи та реалізації державної екологічної політики (1.3., 1.4., 2.2., 2.4.).

Використання соціологічного та статистичного методів сприяло узагальненню практики, а також проведенню аналізу емпіричної інформації, пов'язаної з темою дисертаційного дослідження. Соціологічний метод (опитування, анкетування) застосовувався для характеристики проблемних питань реалізації нагляду правоохоронних органів у зазначеній сфері.

Використання порівняльного методу дало змогу співставити зарубіжну та вітчизняну літературу, положення нормативно-правових актів України, що регулюють відносини у сфері охорони природи; визначити компетенцію та особливості правового статусу природоохоронних органів (1.5., 2.1., 2.2., 2.4.).

Історико-правовий метод застосовувався для вивчення становлення та подальшого розвитку державної екологічної політики загалом та природоохоронного законодавства зокрема (1.1., 1.2.).

Нормативну базу дослідження складає національне законодавство, передусім Конституція України, закони та підзаконні акти, норми яких регулюють відносини у сфері охорони довкілля та правоохоронної діяльності.

Емпіричну основу дослідження складають узагальнені дані практики діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи, статистичні та інші матеріали, а також численні публікації у періодичних виданнях. Поглибленому вивченню проблеми слугувало проведене опитування 150 працівників ГУМВС (УМВС) у Львівській, Івано-Франківській та Волинській областях, а також працівників прокуратури та Державної екологічної інспекції Львівської області щодо ключових проблем, які стосуються забезпечення охорони навколишнього природного середовища адміністративно-правовими заходами.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вони отримані внаслідок комплексного, спеціального дослідження адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи в Україні, яке проведене на основі аналізу екологічної ситуації та екологічної політики в державі, в європейському і світовому контексті. У результаті проведеного дослідження самостійно сформульовано такі концептуальні положення, що вирізняються науковою новизною і мають важливе теоретичне та практичне значення. Зокрема:

уперше:

– із застосуванням комплексної теоретико-управлінської методології та на основі аналізу діяльності правоохоронних органів як системної категорії запропоновано авторське визначення поняття «нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи». Так, під наглядом правоохоронних органів у сфері охорони природи розуміється діяльність правоохоронних органів, спрямована на попередження правопорушень у сфері екології, вжиття заходів щодо усунення шкоди, завданої природі, та причин і умов, що сприяють вчиненню вказаних правопорушень, а також притягнення правопорушників до встановленої законом відповідальності, з метою

забезпечення екологічного правопорядку;

– визначено поняття та особливості взаємодії правоохоронних органів щодо охорони природи. Вона здійснюється у відповідності до законів та підзаконних нормативно-правових актів і спрямована на досягнення спільної мети - забезпечення дотримання усіма громадянами, підприємствами, установами, організаціями природоохоронного законодавства. Особливостями такої взаємодії є: а) двосторонній, а при необхідності і багатосторонній рівень взаємодії; б) оперативний обмін інформацією про екологічні правопорушення (проступки) чи злочини; в) узгодженість спільних дій та чіткий розподіл функцій щодо виявлення, припинення екологічних правопорушень чи злочинів та їх профілактики; г) здатність досягнення позитивного результату;

– обґрунтовано необхідність та доцільність створення підрозділів екологічної поліції та чіткого закріплення їх спеціальних природоохоронних повноважень;

удосконалено:

– підходи щодо розуміння співвідношення понять «контролю» і «нагляду» у сфері екології;

– перелік об'єктів наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони навколишнього природного середовища;

– підходи щодо визначення суб'єктів правоохоронної діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища;

набули подальшого розвитку:

– пропозиції щодо удосконалення еколого-правової термінології;

– підходи щодо особливостей, правового статусу, функцій та повноважень правоохоронних органів у сфері охорони довкілля;

– пропозиції щодо законодавчого закріплення окремих аспектів нагляду за адміністративно-юрисдикційною діяльністю у сфері охорони природи.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні теоретичні положення, пропозиції, рекомендації та висновки сприятимуть з'ясуванню суті адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи в Україні та удосконаленню національного природоохоронного законодавства, адаптації його до європейських стандартів.

Одержані результати можуть використовуватися:

– у науково-дослідній діяльності для подальших теоретичних пошуків при розробці зазначених проблем, при підготовці проектів законів, а також інших нормативно-правових актів, спрямованих на удосконалення адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи в Україні;

– у правотворчості, оскільки в результаті проведеного дослідження сформульовано реальні пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства та системи правоохоронних органів, які здійснюють нагляд у сфері охорони природи;

– у правозастосовній діяльності – з метою удосконалення практики, підвищення ефективності проведення контрольно-наглядових заходів правоохоронних органів щодо охорони навколишнього природного середовища;

– у навчальному процесі – результати дослідження можуть бути використати при проведенні занять в юридичних й інших навчальних закладах з вивчення дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративна діяльність ОВС», «Екологічне право» та спеціального курсу «Судові та правоохоронні органи України», а також при написанні підручників, науково-практичних посібників і розробленні різних методичних рекомендацій (акт впровадження № 19 від 08 травня 2014 р.).

Особистий внесок здобувача. Сформульовані в дисертації положення, узагальнення, висновки, рекомендації та пропозиції докладно і усебічно обґрунтовано

на підставі власних багаторічних авторських досліджень у результаті опрацювання та аналізу різноманітних наукових, нормативних і статистичних джерел.

Апробація результатів дослідження здійснювалася шляхом оприлюднення основних положень дисертаційного дослідження під час таких науково-практичних заходів, як: Всеукраїнський круглий стіл «Проблеми державотворення та правотворення в Україні» (м. Львів, 5 березня 2010 р.); Всеукраїнська наукова конференція ад'юнктів, аспірантів та здобувачів «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Львів, 24 вересня 2010 р.); II Всеукраїнський круглий стіл «Державотворення та правотворення в Україні крізь призму дотримання прав людини: ретроспектива, сучасні проблеми та наукове прогнозування» (м. Львів, 10 грудня 2010 р.); Науково-звітна конференція ад'юнктів, аспірантів та здобувачів «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Львів, 30 вересня 2011 р.); VI науково-звітна конференція «Проблеми діяльності кримінальної міліції в умовах розбудови правової держави» (м. Львів, 6 квітня 2012 р.); I Всеукраїнська науково-практична конференція «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 25 квітня 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми юридичної науки – 2012» (м. Київ, 14 грудня 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Діяльність підрозділів кримінальної міліції: сучасний стан та перспективи вдосконалення» (м. Львів, 12 квітня 2013 р.); Науково-звітна конференція ад'юнктів, аспірантів та здобувачів «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Львів, 27 вересня 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки» (м. Харків 5-6 жовтня 2013 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 22 травня 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні» (м. Ужгород 19-20 лютого 2016 р.).

Дисертацію виконано на кафедрі адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, на засіданнях якої були обговорені та схвалені основні положення і висновки проведеного дослідження.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження викладено у 20 публікаціях, з яких 8 наукових статей, опублікованих у фахових наукових виданнях, а також 12 тез виступів на наукових конференціях, семінарах.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою, завданнями та предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що включають десять підрозділів, висновків, додатків (на 10 сторінках), списку використаних джерел (293 найменування). Повний обсяг дисертації становить 234 сторінки, із них 194 сторінки основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, її актуальність, ступінь дослідження проблеми; визначено її зв'язок з державними науковими програмами, планами і темами, а також мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну; висвітлено теоретичну та емпіричну базу роботи, практичне значення одержаних результатів; вказано форми апробації та впровадження здобутих результатів.

Розділ 1 «Теоретико-правові основи здійснення наглядових функцій у сфері охорони природи» складається з п'яти підрозділів, висновків до розділу і присвячений аналізу поняття та правової природи наглядової діяльності правоохоронних органів щодо охорони довкілля відповідно до законодавства України, а також наукових розробок адміністративно-правових засад цієї діяльності

У підрозділі 1.1. *«Історіографія проблеми та напрями дисертаційного дослідження»* проведено аналіз наукових праць, які відображають погляди українських і зарубіжних учених на досліджувану проблему. На підставі аналізу зазначено, що наглядова діяльність правоохоронних органів у сфері охорони природи здійснюється з метою: отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища; застосування заходів щодо попередження правопорушень; надання, за можливості, допомоги відповідним органам, особам чи установам у відновленні стану довкілля; встановлення причин і умов, які сприяють порушенню вимог норм права; вжиття заходів щодо притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

Вказується, що моментом зародження нагляду правоохоронних органів щодо збереження довкілля є початок процесу формування інституту правової охорони природи.

Вагомим недоліком чинного законодавства України є відсутність комплексного та ґрунтового закріплення інституту нагляду у сфері охорони природи.

У підрозділі 1.2. *«Становлення та розвиток вітчизняного природоохоронного законодавства»* з допомогою звернення до історичного досвіду охорони довкілля в Україні, розгляду нормативно-правової бази у цій сфері, застосування порівняльно-правових методик, спрямованих на вивчення проблем наглядової діяльності державних органів в сфері екології, виділено такі етапи розвитку та формуванні екологічного законодавства України, а саме: перший – природоохоронне законодавство Київської Русі та Галицько-Волинського князівства (VI – перша половина XIV ст.); другий - природоохоронне законодавство під час перебування українських земель у складі Великого Князівства Литовського та Речі Посполитої (кін. XIV ст. – перша половина XVII ст.); третій - природоохоронне законодавство у період створення української козацької держави та подальшого обмеження її суверенітету (друга половина XVII – XVIII ст.); четвертий - природоохоронне законодавство у період входження українських земель до складу Російської та Австро-Угорської імперії (кінець XVIII – початок XX ст.); п'ятий - природоохоронне законодавство під час відродження української державності (1917 – 1920 рр.); шостий - природоохоронне законодавство радянської України (1920 – 1991 рр.) та західноукраїнських земель, які входили до складу Польщі до 1939 р; сьомий - природоохоронне законодавство незалежної України (з 1991 р.).

Окрім того, констатується, що з метою збереження і відновлення сприятливого довкілля, потрібно вирішити найголовніше завдання - сформувати потужну систему українського екологічного законодавства. Для цього потрібно якнайшвидше провести його систематизацію у вигляді інкорпорації, а після цього – кодифікації.

Зауважено, що у чинному законодавстві України відсутнє комплексне та

грунтовне закріплення інституту нагляду у сфері охорони природи.

У підрозділі 1.3. «*Поняття та сутнісні характеристики нагляду у сфері охорони природи*» обґрунтовано тезу про те, що: по-перше, на законодавчому рівні відсутнє чітке розмежування між контролем та наглядом, що унеможливорює коректне розмежування цих двох підсистем на рівні системи державного контролю і нагляду у галузі охорони довкілля в Україні; по-друге, зміни, які відбуваються на сучасному етапі проведення адміністративної реформи в Україні у системі державного контролю і нагляду в сфері охорони довкілля є доволі змістовними та істотними. Проте, реформування цієї системи неможна вважати до кінця завершеним.

Наглядом у сфері охорони природи вважається діяльність органів внутрішніх справ та центральних органів виконавчої влади (вони ж виконують правозастосовні та правоохоронні функції, тобто виступають в ролі правоохоронних органів), спрямована на попередження правопорушень у сфері екології, вжиття заходів щодо усунення шкоди, завданої природі, та причин і умов, що сприяють вчиненню вказаних правопорушень, а також притягнення правопорушників до встановленої законом відповідальності з метою забезпечення екологічного правопорядку.

Призначенням нагляду у сфері охорони природи є забезпечення повного і усебічного додержання всіма юридичними та фізичними особами вимог природоохоронного законодавства.

Виділяємо чотири стадії здійснення нагляду:

- 1) вибір об'єкта;
- 2) проведення наглядових дій;
- 3) систематизація та узагальнення зібраної інформації;
- 4) прийняття законного рішення та вжиття відповідних заходів.

Звертається увага на проблему співвідношення контролю та нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи. Відомо, що контроль є важливою функцією держави. Зміст контролю полягає у спостереженні за законністю і доцільністю діяльності, наданні їй оцінки з правових, наукових, соціально-політичних, організаційно-технічних та інших позицій. Але в багатьох випадках заради забезпечення свободи громадян, підприємств, організацій, їх захисту від надмірної державної опіки контрольні повноваження суб'єктів владних повноважень обмежуються правовими актами, які надають їм можливість здійснювати тільки нагляд. А коли між перевіряючими і тими, кого перевіряють, немає організаційної підпорядкованості, зведення контролю до нагляду є необхідним для запобігання втручання в оперативну діяльність суб'єктів, які не несуть відповідальність за її наслідки.

Виходячи з того, що не всі правоохоронні органи наділені правом здійснювати контролюючі функції у сфері охорони природи, вважається, що вони виконують у такому випадку «нагляд», який полягає в отриманні об'єктивної та достовірної інформації про стан довкілля; проведенні заходів щодо попередження правопорушень; наданні, за можливості, допомоги відповідним органам, особам чи установам у поновленні стану довкілля; встановленні причин і умов, які сприяють порушенню правових норм; вжитті заходів щодо притягнення винних осіб до юридичної відповідальності.

У підрозділі 1.4. «*Завдання та функції правоохоронних органів як суб'єктів наглядової діяльності у сфері охорони природи*» зазначено, що до правоохоронних суб'єктів, завданнями та функціями яких є здійснення нагляду щодо охорони природи належать: Міністерство екології та природних ресурсів України, Національна поліція, Держава прикордонна служба України, Державна екологічна інспекція України, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство України з управління зоною відчуження, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство рибного господарства України, Державне агентство водних ресурсів України,

Державна санітарно-епідеміологічна служба України, Державна служба геології та надр України, Державна служба України з питань праці (під час здійснення гірничого нагляду), Державне агентство екологічних інвестицій України.

Практика їхньої наглядової діяльності свідчить про ініціювання та вжиття конкретних заходів впливу як реакції на правопорушення, які були вчинені у цій сфері суспільних відносин.

Під час виконання наглядових функцій у сфері охорони довкілля зазначеними державними органами, тісно переплітається у своїй сутності управлінська та правоохоронна діяльність.

У підрозділі 1.5. *«Зарубіжний досвід щодо здійснення правоохоронними органами наглядових функцій у сфері охорони природи»* звернено увагу на той факт, що задля побудови надійної правоохоронної структури, розроблення та удосконалення системи наглядових заходів за станом довкілля, його збереженням та відновленням, фундаментальним завданням правоохоронних органів України має стати запозичення досвіду зарубіжних країн.

Оскільки Україна бажає стати членом Європейського Союзу, то невід'ємною складовою її інтеграції буде адаптація та зміна правоохоронної системи у відповідності до європейських стандартів, а також імплементація законодавства Європейського Союзу в національну правову систему. Однак, необхідно орієнтуватися не тільки на європейський досвід, а й запозичувати позитивний досвід інших країн світу.

Розділ 2 «Характеристика діяльності правоохоронних органів щодо здійснення нагляду у сфері охорони природи» складається з п'яти підрозділів, висновків до розділу і присвячений адміністративно-правовій характеристиці наглядової діяльності правоохоронних органів щодо охорони природи.

У підрозділі 2.1. *«Законодавчі основи діяльності правоохоронних органів, покликаних забезпечувати нагляд за дотриманням природоохоронного законодавства»* акцентується увага на тому, що з-поміж основних чинників, що гальмують удосконалення адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи є недосконалість законодавчого врегулювання поняття та класифікації системи правоохоронних органів, серед числа яких і ті, що наділені контрольно-наглядовими повноваженнями щодо охорони природи. Доведено, що діюче законодавство України є неточним та дискусійним щодо визначення поняття та класифікації правоохоронних органів. На даний час найкраще послуговуватись визначенням, яке подано у Законі України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», бо воно все таки має найширше змістове наповнення та найбільш деталізоване у порівнянні з іншими законодавчими актами. Проте, також не дає можливості визначити вичерпний перелік правоохоронних органів в Україні.

Визначено, що правоохоронними органами, які здійснюють нагляд (адміністративний нагляд) у сфері охорони природи є Національна поліція, Державна прикордонна служба України, Державна екологічна інспекція України, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство України з управління зоною відчуження, Державне агентство лісових ресурсів України, Державне агентство рибного господарства України, Державне агентство водних ресурсів України, Державна служба геології та надр України, Державна служба України з питань праці (під час здійснення гірничого нагляду), Державне агентство екологічних інвестицій України.

Здійснення нагляду з метою захисту прав і свобод громадян, інтересів суспільства та держави від протиправних посягань у сфері охорони природи для окремих із них є лише однією з цілей їх функціонування.

У підрозділі 2.2. *«Компетенція та повноваження ОВС щодо здійснення наглядових функцій у сфері охорони природи»* зазначається, що у наглядовій діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони довкілля переважає

адміністративно-правова складова. Під наглядовою діяльністю ОВС у сфері охорони природи слід розуміти – діяльність, яка здійснюється цими органами самостійно або спільно з іншими державними органами з метою забезпечення дотримання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів всіма підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності і фізичними особами.

Доведено необхідність провадження спільної діяльності органів внутрішніх справ та інших правоохоронних органів щодо охорони природи. Наглядова діяльність правоохоронних органів являє собою перевірку дотримання фізичними та юридичними особами норм екологічного законодавства при здійсненні господарської та іншої діяльності. Норми є досить різноманітними та встановлюються на певних стадіях діяльності людини, яка впливає на об'єкти довкілля (землю, тварини, ліси, воду, повітря тощо). Працівники ОВС не мають спеціальних знань, які необхідно застосувати при здійсненні контролю та нагляду за дотриманням природоохоронного законодавства, тому для цього є посадові особи державних органів в галузі охорони природи, які, у свою чергу, потребують допомоги працівників поліції (виявлення правопорушників, припинення правопорушення, встановлення особи правопорушника, перевірка документів, огляд транспортних засобів і приміщень, здійснення опитування, приводи свідків чи підозрюваних, збирання інших доказів у справі).

Констатується необхідність створення підрозділів екологічної поліції та законодавчого закріплення її природоохоронної компетенції.

У підрозділі 2.3. «Об'єкти наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи» зазначено, що під об'єктами наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони довкілля потрібно розглядати предмети чи явища на які спрямовано два види дії: діяльність людини, пов'язана із використанням навколишнього природного середовища та дія права щодо навколишнього природного середовища.

Встановлено, що об'єкти наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони довкілля можуть характеризуватися основними та додатковими ознаками.

Звертається увага на те, що з кожним роком екологічні правопорушення за своєю шкодою суспільству почали відноситись до числа найбільш поширених та небезпечних. Така ситуація дозволяє стверджувати, що роль правоохоронних органів з нагляду за збереженням та відновленням природних об'єктів має посилюватися.

З'ясовано найбільш поширені склади адміністративних екологічних правопорушень.

У підрозділі 2.4 «Адміністративно-правове регулювання нагляду прокуратури за законністю застосування заходів впливу за адміністративні екологічні правопорушення» досліджено особливості реформування прокуратури, внаслідок прийняття 14 жовтня 2014 р. нового Закону України «Про прокуратуру».

Проаналізувавши положення Закону від 14 жовтня 2014 р., констатується про позбавлення прокуратури значної частини повноважень щодо здійснення нагляду за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративні екологічні правопорушення.

Крім того, з'ясовано, що основна роль у виконанні завдань з нагляду за законністю у сфері охорони довкілля тепер відводиться не підрозділам прокуратури, а органам державної влади та правоохоронним органам.

Однак, втрата прокуратурою функцій здійснення нагляду у сферах суспільних відносин, не пов'язаних з кримінальним судочинством, аж ніяк не свідчить про неважливість її подальшої роль у охороні та забезпеченні інтересів громадян чи держави, зокрема, і в екологічній сфері.

На основі цього, визначено, що предметом прокурорського нагляду у сфері застосування адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення

виступає законність дій органів і посадових осіб, уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення, під час застосування заходів впливу (заходів примусового характеру, напр., доставлення, затримання правопорушника), які пов'язані з обмеженням особистої свободи громадян.

У підрозділі 2.5. «Шляхи вдосконалення наглядової діяльності правоохоронних органів України щодо забезпечення дотримання природоохоронного законодавства» зазначається, що наглядова природоохоронна діяльність правоохоронних органів держави включає систему заходів щодо організації взаємодії між діяльністю людини та навколишнім природним середовищем, яка забезпечить збереження і відновлення природних ресурсів, попередить прямий або опосередкований вплив результатів її діяльності на довкілля.

Запропоновано шляхи удосконалення наглядової діяльності правоохоронних органів України щодо забезпечення дотримання природоохоронного законодавства, а саме: покращення якості природоохоронного законодавства; запобігання розвитку ринкових відносин таким чином, коли окремі представники бізнесу зневажають екологічні вимоги (підприємства занижують обсяги виробництва і як наслідок - обсяги викидів та скидів у навколишнє природне середовище); покращення соціальної політики, бо прорахунки у політиці соціального захисту населення призводить до того, що втративши легальні джерела існування у результаті економічної нестабільності, значна частина населення заробляє гроші використовуючи природні ресурси у незаконний спосіб; посилення рівня взаємодії правоохоронних органів щодо спільної профілактики, припинення, розслідування правопорушень та злочинів; проведення заходів щодо підвищення рівня екологічної свідомості людей та оцінки суспільної небезпеки екологічних правопорушень; врегулювання питання сплати екологічного податку, загальнодержавних зборів за спеціальне використання об'єктів довкілля та плати за використання інших природних ресурсів, вагомо збільшивши їх суми; забезпечення належного рівня професійної підготовки, правової та соціальної захищеності посадових осіб відповідних контрольно-наглядових органів у сфері охорони довкілля; розвиток безвідходного виробництва; посилення рівня співпраці громадськості з органами влади та їх участі в охороні природи; залучення якомога більше інвестицій в природоохоронну діяльність.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання – визначити сутність на особливості адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи, а також окреслити шляхи їх організаційно-правового вдосконалення. У результаті проведеного дослідження автором сформульовано ряд висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на виконання поставленої мети.

Під адміністративно-правовими засадами наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи розуміються основоположні принципи, закріплені нормами адміністративного та екологічного права, згідно з якими уповноважені державні органи провадять наглядову діяльність щодо охорони природи та раціонального використання природних ресурсів.

Визначено поняття та сутність нагляду правоохоронних органів України у сфері охорони природи. Під наглядом правоохоронних органів у сфері охорони природи автор розуміє діяльність правоохоронних органів спрямовану на попередження правопорушень у сфері екології, вжиття заходів щодо усунення шкоди завданої природі та причин і умов, що сприяють вчиненню вказаних правопорушень, а також притягнення правопорушників до встановленої законом відповідальності з метою

забезпечення екологічного правопорядку. Необхідністю існування системи нагляду правоохоронних органів щодо охорони природи зумовлена її роллю у боротьбі із забезпечення права кожного громадянина на безпечне для життя і здоров'я довкілля, відшкодування шкоди завданій порушенням цього права, раціональне використання природних ресурсів з метою збереження їх для майбутніх поколінь.

Аналіз екологічної ситуації та показників адміністративних екологічних правопорушень в Україні свідчить про недостатнє дослідження інституту нагляду правоохоронних органів щодо охорони природи на теоретичному рівні та врахування його практичного значення. Недостатня теоретична розробка цієї проблеми негативно позначається на правозастосовній діяльності.

Надано класифікацію форм і методів наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи.

Визначено, що під правоохоронною діяльністю у сфері екології слід розуміти діяльність правоохоронних та інших державних органів (суб'єктів) щодо охорони та забезпечення екологічних прав та свобод громадян, а в разі необхідності застосування заходів юридичного впливу до порушників.

Встановлено, що об'єкти наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони довкілля характеризуються такими основними ознаками: природне походження, набуто в результаті процесів розвитку природного середовища; наявність екологічного взаємозв'язку з навколишнім природним середовищем; виконання життєзабезпечувальних функцій.

Вивчено та удосконалено гарантії реалізації повноважень правоохоронних органів України у сфері охорони природи. Визначено, що під гарантіями реалізації повноважень правоохоронних органів України у сфері охорони природи слід розуміти встановлені законом організаційно-правові заходи, які забезпечують здійснення цих повноважень працівниками правоохоронних органів.

Розроблено пропозиції щодо вдосконалення наглядової діяльності правоохоронних органів України щодо охорони навколишнього природного середовища, а саме запропоновано законодавчо закріпити створення підрозділів екологічної поліції та їх природоохоронні повноваження. Це, зокрема, суттєво вплине на: створення необхідних організаційних умов для їх діяльності; збільшення кількості виявлених екологічних правопорушень та злочинів, адже така робота буде основним обов'язком посадових осіб екологічної поліції; підвищить якість доказової бази як по справах про адміністративні екологічні правопорушення, так і по кримінальних провадженнях, оскільки у співробітників поліції буде вузька, конкретизована спеціалізація.

Запропонована доцільність законодавчого закріплення (в Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища») мети та особливостей взаємодії правоохоронних органів щодо охорони природи.

Доведено, що для покращення теоретико-правових та адміністративних основ здійснення нагляду правоохоронних органів за охороною довкілля необхідно: по-перше, приділити належну увагу удосконаленню природоохоронного законодавства, особливо дослідженню, розвитку та удосконаленню відповідної еколого-правової термінології, адже, як свідчить юридична практика, більшість базових законів у сфері охорони навколишнього природного середовища приймається без наведення переліку визначень основних понять (термінів), які вживаються у них та тлумачення їх змісту; по-друге, під час удосконалення екологічного законодавства звертати особливу увагу на політико-правові явища, які відбуваються в державі; по-третє, враховувати стратегічні інтереси України, пов'язані з інтеграційними процесами в Європейському просторі. Однак, адаптація екологічного законодавства до європейського має відбуватися із врахуванням наших національних особливостей; по-третє, велику кількість правових термінів, норм, законодавчих актів, яка існує на сьогоднішній день,

систематизувати, а це може відбутися й під час прийняття Екологічного кодексу України (Кодексу України про охорону довкілля).

Встановлено, що, не зважаючи на важливу роль адміністративної відповідальності у сфері врегулювання відносин із охорони та збереження природи, відсутня належна система аналітичних досліджень у цій сфері. Це слугує негативним чинником для удосконалення інституту адміністративного нагляду щодо охорони довкілля. Розроблення та впровадження зрозумілої системи оцінювання ефективності наглядової діяльності правоохоронних органів у боротьбі з екологічними правопорушеннями повинно базуватися на аналізі даних адміністративно-правової статистичної звітності, які мають своїм об'єктом кількісну та сутнісну сторону правопорушень, вчинених у сфері охорони природи, збереження та раціонального використання її ресурсів.

Сформульовано рекомендації, спрямовані на вдосконалення інституту нагляду правоохоронних органів у сфері охорони довкілля. Визначено, що необхідно сконцентрувати увагу на вирішенні таких основних питань, як: покращення взаємодії правоохоронних з питань охорони природи; посилення заходів з проведення природоохоронної пропаганди; підвищення розміру екологічного податку та штрафних санкцій за екологічні правопорушення; підвищення розміру нормативів збору за забруднення навколишнього природного середовища; покращення правового та соціального захисту працівників правоохоронних органів, які наділені наглядовими повноваженнями у сфері охорони природи тощо.

У роботі проаналізовано та відображено також і проблему використання економічних інструментів впливу для протистояння забрудненню довкілля. Про що свідчить міжнародний досвід з охорони довкілля, накопичений протягом багатьох років. Такий позитивний досвід слід запозичити й Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Тюн В. М. Поняття та особливості нагляду органів внутрішніх справ України у сфері охорони природи / В. М. Тюн // Митна справа. – 2010. – № 4(70). – Ч. 2. – С. 98-102.
2. Тюн В. М. Генезис екологічного законодавства України / В. М. Тюн // Митна справа. – 2011. – № 6 (78). – Ч. 2. – Кн. 2. – С. 711-718.
3. Тюн В. М. Правоохоронні органи як суб'єкти нагляду у сфері охорони природи: проблема нормативного регулювання / В. М. Тюн // Митна справа. – 2013. – № 4(88). – Ч. 2. – Кн. 2. – С. 312-318.
4. Тюн В. М. Особливості наглядових повноважень прокуратури у провадженні по справах про адміністративні екологічні правопорушення / В. М. Тюн // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 3-1. – С. 285-289: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/3-1_2013/7/Tiun%20V.M..pdf.
5. Тюн В. Н. Понятие и особенности объектов надзорной деятельности правоохранительных органов в сфере охраны природы / В. Н. Тюн // Закон и жизнь. – 2013. – № 10/2. – С. 248-252.
6. Тюн В. М. Співвідношення контролю і нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи / В. М. Тюн // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2013. – № 6/1. – Том 2. – С. 144-147.
7. Тюн В. М. Сутність адміністративного нагляду у сфері охорони природи / В. М. Тюн // Право і суспільство. – 2014. – № 6-1. – Ч. 2. – С. 225-230.
8. Тюн В. М. Адміністративно-правове регулювання нагляду прокуратури за законністю застосування заходів впливу за адміністративні екологічні правопорушення: новели законодавства / В. М. Тюн // Вісник Чернівецького факультету

Національного університету «Одеська юридична академія»: збірник наукових статей. – Чернівці, 2016. – № 1. – 340 с. – С. 153-164.

9. Тюн В.М. Діяльність державних органів у сфері охорони навколишнього природного середовища: матеріали учасників Всеукраїнського круглого столу [“Проблеми державотворення та правотворення в Україні”], (м. Львів, 5 березня 2010 року) / Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів: ЛьвДУВС, 2010. – 340 с. – С. 276–279.

10. Тюн В. М. Роль міліції у реалізації екологічних прав громадян та підвищенні рівня їх екологічної свідомості / Державотворення та правотворення в Україні крізь призму дотримання прав людини: ретроспектива, сучасні проблема та наукове прогнозування: матеріали II Всеукраїнського круглого столу. – Львів: ЛьвДУВС, 2010. – 336 с. – С. 332- 335.

11. Тюн В. М. Теоретико-правові засади нагляду в сфері охорони навколишнього природного середовища / Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції ад’юнктів, аспірантів та здобувачів. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. – 208 с. – С. 171-173.

12. Тюн В. М. Суб’єкти нагляду в сфері охорони природи / Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: тези доповідей учасників звітної наукової конференції ад’юнктів, аспірантів та здобувачів (30 вересня 2011 р.). – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 284 с. – С. 238-240.

13. Тюн В. М. Природоохоронна діяльність органів внутрішніх справ України / Актуальні проблеми діяльності кримінальної міліції та підготовки фахівців для її підрозділів: матеріали VI звітної науково-практичної конференції факультету з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції Львівського державного університету внутрішніх справ (Львів, 6 квітня 2012 р.). – Львів: ЛьвДУВС, 2012. – 416 с. – С. 333-336.

14. Тюн В. М. Деякі особливості об’єктів природи, які перебувають під наглядом підрозділів кримінальної міліції // Діяльність підрозділів кримінальної міліції: сучасний стан та перспективи вдосконалення: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 12 квітня 2013 р.). – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 632 с. – С. 261-264.

15. Тюн В. М. Правоохоронні органи як суб’єкти нагляду у сфері охорони природи // Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: зб. тез. – Львів, 2012. – 512 с. – С. 194-197.

16. Тюн В. М. Компетенція міліції щодо охорони природи // Актуальні проблеми юридичної науки – 2012: матеріали міжнародної науково-практичної конференції [«Актуальні проблеми юридичної науки - 2012»], (Київ, 14 грудня 2012 р.)/ За заг. ред. В.К. Матвійчука, Ю.В. Нікітіна, М.І. Карпенка. – Київ, 2013. – 506 с. – С. 494-496.

17. Тюн В. М. Окремі проблеми удосконалення екологічного законодавства України // Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: тези доповідей учасників звітної наукової конференції ад’юнктів, аспірантів та здобувачів, 2013. – ЛьвДУВС.

18. Тюн В. М. Шляхи вдосконалення наглядової діяльності державних органів України щодо забезпечення екологічних прав громадян // «Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Харків, 5-6 жовтня 2013 року). – Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2013. – 120 с. – С. 65-67.

19. Тюн В. М. Платність природних ресурсів і відшкодування завданої довкіллю шкоди: деякі проблеми законодавчого врегулювання // Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: збірник тез III Всеук. наук.-

практ. конф. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – Ч. 1. – 192 с. – С. 70-72.

20. Тюн В.М. Нагляд державних органів у сфері охорони природи: онтологічний вимір // «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Ужгород, 19-20 лютого 2016 р. – Ужгород: Ужгородський національний університет, 2016. – 228 с. – С. 175-177.

АНОТАЦІЯ

Тюн В.М. Адміністративно-правові засади наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет «Львівська політехніка», Львів, 2016.

У дисертації проведено комплексне наукове дослідження адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи. Розглянуто теоретико-правові основи наглядової діяльності, здійснюваної правоохоронними органами у сфері охорони природи.

Досліджено поняття та систему правоохоронних органів, які виконують природоохоронну функцію держави. Проаналізовано адміністративно-правовий статус правоохоронних органів, які здійснюють нагляд у сфері охорони природи.

Розкрито особливості адміністративного нагляду, а також удосконалено підходи щодо розуміння співвідношення понять «контроль» і «нагляд» у сфері екології.

Обґрунтовано шляхи та напрями вдосконалення наглядової діяльності правоохоронних органів України щодо забезпечення дотримання природоохоронного законодавства.

Ключові слова: охорона природи, нагляд, правоохоронні органи, наглядова діяльність, компетенція, повноваження, об'єкти.

АННОТАЦИЯ

Тюн В.Н. Административно-правовые основы надзорной деятельности правоохранительных органов Украины в сфере охраны природы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет «Львовская политехника», Львов, 2016.

В диссертации проведено комплексное научное исследование административно-правовых основ надзорной деятельности правоохранительных органов Украины в сфере охраны природы. Рассмотрены теоретико-правовые основы осуществляемой правоохранительными органами надзорной деятельности в сфере охраны природы. Исследовано понятие и систему правоохранительных органов, которые выполняют природоохранную функцию государства. Проанализирован административно-правовой статус правоохранительных органов, осуществляющих надзор в сфере охраны природы.

Раскрыты особенности надзора правоохранительных органов в сфере охраны природы и проблема соотношения контроля и надзора в этой сфере.

Также отмечается, что среди основных факторов, тормозящих совершенствование административно-правовых основ надзорной деятельности

правоохранительных органов в сфере охраны природы является несовершенство законодательного урегулирования понятия и классификации системы правоохранительных органов, в числе которых и те, что наделены контрольно-надзорными полномочиями по охране природы. Действующее законодательство Украины является неточным и дискуссионным относительно определения понятия и классификации правоохранительных органов.

Доказана важность и необходимость совместной деятельности органов внутренних дел и других правоохранительных органов по охране природы.

Обоснованы пути и направления совершенствования надзорной деятельности правоохранительных органов Украины по обеспечению соблюдения природоохранного законодательства, а именно: улучшение качества природоохранного законодательства; улучшение социальной политики; усиление уровня взаимодействия правоохранительных органов по общей профилактике, прекращение, расследование правонарушений и преступлений, проведение мероприятий по повышению уровня экологического сознания людей и оценки общественной опасности экологических правонарушений; урегулирования вопроса уплаты экологического налога, общегосударственных сборов за специальное использование объектов окружающей среды и платы за использование других природных ресурсов, весомо увеличив их суммы; обеспечение надлежащего уровня профессиональной подготовки, правовой и социальной защищенности должностных лиц соответствующих контрольно-надзорных органов в сфере охраны окружающей среды; развитие безотходного производства; усиление уровня сотрудничества общественности с органами власти и их участия в охране природы, привлечение как можно больше инвестиций в природоохранную деятельность и другие.

Ключевые слова: охрана природы, надзор, правоохранительные органы, надзорная деятельность, компетенция, полномочия, объекты.

SUMMARY

Tyun V. M. Administrative and Legal Principles of Supervisory Activity of Law Enforcement Organs of Ukraine in the Sphere of Environmental Protection. – As a manuscript.

Thesis for the scientific degree of a Candidate of Law in speciality 12.00.07. – administrative law and process; financial law; information law. –National University «Lviv Polytechnic», Lviv, 2016.

The thesis deals with the complex scientific research of administrative and legal principles of supervisory activity of law enforcement organs of Ukraine in the sphere of environmental protection. Theoretical and legal foundations of supervisory activity made by law enforcement organs in the sphere of environmental protection are defined.

The concept and the system of law enforcement organs which fulfill the nature protection function of the state is examined. Administrative and legal status of law enforcement organs which carry out the supervision in the sphere of environmental protection is analyzed.

The peculiarities of prosecutor supervision for the legality of applying the administrative liability for environmental offences are revealed.

The ways and directions of improving the supervisory activity of law enforcement organs of Ukraine concerning the observation provision of environmental protection legislation are discussed.

Key words: environmental protection, supervision, law enforcement organs, supervisory activity, competence, powers, objects.

Підписано до друку 22.03.2016. Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 42. Наклад 100 пр.

Видавництво «ПАІС»
Ресстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 р. вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 225-60-14, (032) 261-24-15
e-mail: pais@mail.lviv.ua; <http://www.pais.com.ua>